

V. Putino Rusija: milijardieriaus byla

Marius Laurinavičius, RESC vyr. analitikas

Praėjusiame straipsnių ciklo „[Vladimiro Putino Rusija](#)“ rašinyje aptariau ilgus mėnesius trunkančias Jevgenijaus Primakovo klanu pastangas po Krymo aneksijos konfliktą Ukrainoje pakreipti ne karo, o sąlyginės taikos keliu: primetus savo sąlygas, viską užbaigti Rusijai naudingu taikos susitarimu.

Šiek tiek apibūdinau ir šio klanu įtakos struktūrų plėtros istoriją Vakaruose. Atkreipiau dėmesį į tai, kad būtent šis klanas jau nuo 1996 metų iš esmės kontroliuoja bent jau oficialiąją Rusijos užsienio politiką. Todėl ši kartą natūralu būtų sutelkti dėmesį į J.Primakovo klanu šaknis, bent jau kai kuriuos šio klanu formavimosi istorijos faktus, susikurtas galios struktūras bei įtakingiausius klanu narius pačioje Rusijoje.

Tačiau apie J.Primakovo klanu šį kartą rašyti verčia ne vien ši logiška grandinė, bet ir rašinio temą bent iš dalies vėl diktuojantys įvykiai. Tiesa, kiek kitu kampu.

Šių metų rugsėjo 16 d. per visą pasaulį nuskambėjo žinia, kad Rusijoje namų areštas skirtas vienam garsiausių šalies oligarchų – 15-tą vietą 2014 metų turtingiausių Rusijos verslininkų sąrašė su 9 milijardų dolerių kapitalu užėmusiam finansinės grupės „Sistema“ pagrindiniam akcininkui, 66 metų sulaukusiam Vladimirui Jevtušenkovui.

Tiek Rusijoje, tiek Vakaruose ši žinia iš karto įvertinta pakankamai vienareikšmiškai. „Jukos“ byla Nr.2“ – skelbė žiniasklaidos antraštės ir įvairūs komentatoriai.

Po dešimties metų kalnimo praėjusių metų pabaigoje į laisvę paleistas buvęs naftos bendrovės „Jukos“ įkūrėjas Michailas Chodorkovskis operatyviai išitraukė į šį chorą. Jis pareiškė, kad, kaip ir „Jukos“ atveju, už V.Jevtušenkovui iškelto bylos stovi tas pats „Rosneft“ vadovas Igoris Sečinas ir jo interesai perimti bendrovę „Bašneft“ iš konglomerato „Sistema“ į savo rankas.

Jeigu viskas iš tiesų būtų taip, scenarijus tikrai būtų panašus į „Jukos“ bylą. Tačiau aš drįsčiau suabejoti tokia ypač populiaria įvykių interpretacija. Pirmiausia todėl, kad V.Jevtušenkovas – ne M.Chodorkovskis, o „Bašneft“ – ne „Jukos“.

Rusijoje ir Vakaruose jei ir aiškinama, kuo V.Jevtušenkovas skiriasi nuo M.Chodorkovskio, tai dažniausiai teigiama, kad „Sistema“ pagrindinis akcininkas niekuomet „nelindo į politiką“, o vienintelis politikas, kurį ši milžiniška verslo struktūra neva rėmė, buvo dabar jau senokai į galios žaidimų paraštes nustumtas buvęs Maskvos meras Jurijus Lužkovas.

Tačiau visa tai yra tik dalinė tiesa. Pasakojant apie V.Jevtušenkovą kažkodėl pamirštami šio oligarcho ryšiai su J.Primakovu. Beje, ir J.Primakovo klanas tuo metu, kai V.Jevtušenkovas atvirai rėmė J.Lužkovą, pačioje Rusijoje buvo vadinamas J.Primakovo-J.Lužkovo klanu.

Todėl vien jau logiškai maštant nebūtų nuostabu, jei V.Jevtušenkovas toliau dirbtų ranka rankon su J.Primakovu.

Tačiau netrūksta ir labai aiškių bei konkrečių požymių, leidžiančių manyti, kad yra būtent taip.

Paminėsiu tik pačius akivaizdžiausius – V.Jevtušenkovas nuolat vienaip ar kitaip prisideda prie kone visų J.Primakovo iniciatyvų, yra daugelio J.Primakovo galios struktūromis laikytinų organizacijų vadovaujančių organų narys. Tuo tarpu J.Primakovas yra V.Jevtušenkovo „Sistamai“ priklausančios karinės-civilinės bendrovių grupės RTI direktorių tarybos pirmininkas. Prieš tai jis užėmė taip pat

„Sistamai“ priklausančios bendrovės GLONASS direktorių tarybos pirmininko postą.

Buvusio SSRS KGB pirmininko pirmojo pavaduotojo, Rusijos užsienio žvalgybos (SVR) vadovo, užsienio reikalų ministro ir premjero J.Primakovo klanų galią, nepaisant to, kad pats J.Primakovas jau senokai neužima jokio svarbaus ir įtakingo posto, manau, [pakankamai vaizdžiai iliustravo praėjęs šio ciklo rašinys](#). Tačiau svarbiausia, kad V.Jevtušenkovas su savo „Sistema“ ne tik dabar yra aktyvus J.Primakovo klanų narys, bet ir visą verslo imperiją sukūrė būtent ant KGB pagrindu besikūrusių klanų pamatų.

Sutikite, kad jeigu žvelgsime į V.Jevtušenkovą, kaip nuo pat pradžių savo verslo imperiją KGB klanų pagrindu kūrusį oligarchą, be to, ir dabar priskirtiną vienai galingiausių šalyje valdžios grupuočių, viskas atrodo gerokai kitaip, negu „Jukos byla Nr.2“. Tuomet sunku bus teigti ir tai, kad Rusijoje neva įvyko kažkoks esminis lūžis, nes į tarsi būtų sulaužytas nerašytas susitarimas, kad stambusis Rusijos verslas nebus liečiamas tol, kol bus lojalus valdžiai. Apie tokį esą pasiektą nebylų susitarimą V.Putino Rusijoje garsiai kalbama nuo pat „Jukos“ bylos.

„Sistemas“ šaknys – akivaizdžios

Taigi pradėti reikėtų nuo to, kas yra V.Jevtušenkovas ir kaip kūrėsi jo „Sistema“. Rusijoje daug kartų viešai kalbėta ir žiniasklaidoje skelbta, kad pats V.Jevtušenkovas buvo KGB agentas, slapyvardžiu „Jenakijev“.

Taip pat teigta, kad iš pradžių jam skirta svarbiausia užduotis buvo tapti „ryšininku“ su J.Lužkovu, su kuriuo būsimasis oligarchas susipažino dar devintojo praėjusio amžiaus dešimtmečio pabaigoje. Tačiau informacijos apie paties V.Jevtušenkovo priklausymą KGB bent jau viešuose šaltiniuose negalima nei patvirtinti nei paneigti. Todėl ilgiau ties ja nesustokime.

Vis dėlto yra kitos viešos informacijos, kuri pakankamai iškalbingai apibūdina tai, kaip kūrėsi „Sistema“. Pavyzdžiui, jos informacinė analitinė ir saugos struktūra vadintai bendrovei „Region“ vadovavo buvęs Azerbaidžano KGB vadovas Vagifas Huseinovas ir SSRS KGB vadovas Vladimiras Kriučkovas. Pati bendrovė „Region“ kai kurių autorių vadinta KGB ir GRU bastionu - kaip ir daugelio kitų tuomečių besikuriančių verslo imperijų analitinės-informacinės ir saugos struktūros.

Rusijos žiniasklaidoje buvo užuominų, kad V.Huseinovą V.Jevtušenkovui rekomendavo buvęs SSRS KGB vadovas V.Kriučkovo pirmasis pavaduotojas, penktosios KGB valdybos vadas Filipas Bobkovas. Beje, V.Huseinovas iki šiol vadovauja „Sistemas“ analitinių informacinių ir saugos struktūrų pagrindu sukurtam Strateginių vertinimų ir analizės institutui ir yra J.Primakovo galios struktūroms priskirtinos Užsienio ir gynybos politikos tarybos narys.

Kai kurie autoriai Rusijoje teigia, kad F.Bobkovas sugalvojo įtraukti V.Huseinovą į KGB kuriamas naujas struktūras posovietinėje Rusijoje dėl patirties asmeniškai su juo sprendžiant krizę kilusią dėl 1990 metų kruvinų įvykių Baku. Tuomet F.Bobkovas buvo nuvykęs į Baku ieškoti išeities iš padėties.

Tačiau tuomet į Baku kartu su F.Bobkovu buvo nuvykęs ir J.Primakovas. O V.Huseinovas savo atsiminimuose „Daugiau negu vienas gyvenimas“ gana nedviprasmiškai piešia vaizdą, kad kriziniuose posėdžiuose tarp atvykėlių iš Maskvos pirmu smuiku grojo ir įtakingiausias atrodė būtent J.Primakovas.

Tad galbūt pačiam J.Primakovui, o ne F.Bobkovui tuomet kažkuo taip įsiminė V.Huseinovas, kad jį nutarta įtraukti į savo kuriamas KGB pagrindu kuriamas struktūras?

Juo labiau, kad pats F.Bobkovas po 1991 metų pucho greitai įsitaisė kito oligarcho Vladimiro Gusinskio tuomet pradėtoje kurti verslo imperijoje „Most“. Tiesa, V.Gusinskis lyg tyčia visuomet irgi buvo siejamas su tuo pačiu Maskvos meru J.Lužkovu.

O štai, ką savo knygoje „Korporacija.Rusija ir KGB V.Putino laikais“ rašo istorikas Jurijus Felštinskis ir informacinio tyrimų centro „Panorama“ prezidentas Vladimiras Pribylovskis: „Kiekvienas oligarchas 1999-2000 metais turėjo solidų, laiko patikrintą specialiųjų tarnybų atstovą. O kiekvienas specialiųjų tarnybų atstovas – oligarchą.

Romanas Abramovičius, Borisas Berezovskis ir Anatolijus Čiubaisas turėjo pulkininką Vladimirą Putiną, FST direktorių. Vladimiras Gusinskis – pirmąjį SSRS KGB vadovo pavaduotoją, armijos generolą Filipą Bobkovą, Jurijus Lužkovas – pirmąjį SSRS KGB vadovo pavaduotoją, SSRS centrinės žvalgybos tarnybos direktorių ir Rusijos užsienio žvalgybos tarnybos direktorių Jevgenijų Primakovą, Michailas Chodorkovskis – KGB generolą Aleksejų Kondaurovą“.

Priminsiu, kad Rusijoje gimęs, tačiau dar nuo 1974 metų JAV gyvenantis istorikas J.Felštinskis savo tyrimais, atskleidžiančiais V.Putino skurto KGB režimo esmę, ypač išgarsėjo kartu su dabar jau nužudytu (Londone Rusijos agentų nunuodytas poloniu) buvusiu FST agentu Aleksandru Litvinenka parašęs knygą „FST sprogdina Rusiją“.

V.Pribylovskis – žinomas KGB klanų ir dabartinio V.Putino režimo tyrinėtojas pačioje Rusijoje.

Vien minėta citata iš esmės atskleidžia KGB pagrindu sukurtų klanų įsigalėjimo Rusijoje istoriją. Ir nors V.Jevtušenkovas ir jo „Sistema“

čia dar neminimi (1999 metais jis savo turtais ir įtaka dar neprilygo nei R.Abramovičiui, nei B.Berezovskiui, nei V.Gusinskiui, nei M.Chodorkovskiui), paralelė savaime peršasi. Juo labiau, kad anksčiau išdėstyti faktai leidžia daryti tokią pačią išvadą – už „Sistemas“ sukūrimo bei įsigalėjimo bei paties V.Jevtušenkovo nugaros visuomet buvo tvirta vieno iš KGB klanų ranka. Ir šia ranka visuomet buvo J.Primakovo klanas.

Grįžtant prie tikrų ar tariamų paties V.Jevtušenkovo ryšių su KGB, pirštūsi dar viena paralelė. Štai J.Felštinskis tvirtina, kad V.Gusinskis dar nuo sovietinių laikų buvo F.Bobkovo agentas, taip pat turėjęs savo KGB slapyvardį ir apskritai oficialiai įformintas agentūros tinkle. Nors sunku būtų įsivaizduoti, kad SSRS KGB vadovo pirmasis pavaduotojas asmeniškai kuravo kurį nors agentą, tai, kad ilgametė pažintis susijusi su „KGB linija“, vėliau virto bendru verslo grupės kūrimu, atitiktų įprastas KGB klanų kūrimosi schemas.

O tuomet galima tik spėlioti, ar, remiantis gandais apie V.Jevtušenkovo ryšius su KGB, šį oligarchą galima būtų įtarti tuo pačiu, ką J.Felštinskis tvirtina apie V.Gusinskį. Ir kieno tokiu atveju pažįstamas iš KGB laikų turėjo būti V.Jevtušenkovas?

Panašumai – ne su „Jukos“ byla

Bet kokių atveju tai nėra labai svarbu. Aptarus prielaidą, kad V.Jevtušenkovas iki šiol yra J.Primakovo klanų narys ir dar – lojalus V.Putino režimui, bet kokios kalbos apie paraleles su „Jukos“ byla tampa beprasmiškos.

Mat „Jukos“ byla, nors turėjo ir labai ryškią I.Sečino noro atimti iš M.Chodorkovskio geriausią šalies naftos bendrovę dedamąją, vis dėlto buvo politinė.

Teigti, kad „Jukos“ byla nebuvo arba bent jau tik iš dalies buvo klasikinės Rusijos valdžios klanų kovos rezultatas, verčia tai, kad M.Chodorkovskis (nors jo imperija, kaip minėta taip pat sukurta ne be KGB pagalbos) bandė sugriauti besikuriantį V.Putino KGB klanų

tarpusavio kovos ir pusiausvyros režimą. O tai lėmė, kad, prasidėjus atvirai atakai prieš M.Chodorkovskį, net jį rėmę KGB klanai ir paskiri specialiųjų tarnybų atstovai iš esmės liko lojalūs V.Putino režimui, o ne M.Chodorkovskiui. V.Jevtušenkovas, atvirksčiai, iki šiol lieka lojalus sistemai ir vienam konkrečiam klanui.

Jei jau norima su kuo nors lyginti, M.Chodorkovskio bylą teisingiausia būtų lyginti su puolimu prieš V.Gusinskį arba B.Berezovskį, o V.Jevtušenkovo – pavyzdžiui, su kito oligarcho Michailo Gucerijevo istorija.

2007 metais bendrovės „Rusneft“ savininkui M.Gucerijevui, kurį, beje, taip pat pagal daugelį požymių galima laikyti artimu J.Primakovo klanui, net tik teko atsisveikinti su bendrove „Rusneft“, bet ir bėgti į Londoną.

Tačiau po kelerių metų M.Gucerijevas ne tik grįžo į Rusiją, bet ir susigrąžino kompaniją „Rusneft“, kurios 100 proc. akcijų paketą dabar valdo.

Atakos prieš M.Gucerijevą istorija panaši į V.Jevtušenkovo puolimą ne tik todėl, kad patį M.Gucerijevą, kaip minėta, yra pagrindo laikyti artimu J.Primakovo klanui – panašiai nukentėjusių klanų kovose galima pakankamai rasti ir kitose grupuotėse. Istorijos panašios ir ne tik todėl, kad tuomet, kaip ir dabar V.Jevtušenkovo atveju, kova vyko dėl naftos bendrovės (aną kartą „Rusneft“, dabar – „Bašneft“).

Yra dar vienas esminis ir apie V.Putino valdžios klanų sistemą daug atskleidžiantis panašumas.

2007 metais Rusijoje atvirai kalbėta, kad M.Gucerijevo problemų priežastis – atvira parama tuomečio Ingušijos respublikos prezidento Murato Ziazikovo oponentams. Šį kartą galima tvirtai teigti, kad viena V.Jevtušenkovo problemų priežasčių – jo parama dar vienam J.Primakovo klanui nariui, buvusiam Baškirijos prezidentui Murtazai Rachimovui ir tuo pačiu mestas iššūkis dabartiniam Baškirijos vadovui Rustemui Chamitovui.

Kovos su M. Rachimovu branduolys

Pačioje Rusijoje daug rašoma, kad įvairių grupuočių kova dėl „Bašneft“ vyksta mažiausiai nuo 2003 metų, kai ilgamečiam Baškirijos vadovui M.Rachimovui respublikos prezidento rinkimuose atsirado netikėtas konkurentas – ir dar toks, kuris, daugelio apžvalgininkų teigimu, turėjo realias galimybes laimėti antrajame ture.

Šiuo konkurentu tapo visos Rusijos mastu gerai žinomas verslininkas – tuometis „Mežprombank“ bendrasavininkis, o dabar „Centrkombank“ savininkas ir daugybės kitų verslų (tarp jų angliakasybos įmonė „Ruskij ugol“, metalurgijos bendrovė „Estar“ ir kitos) bendrasavininkis Sergejus Veremejenka.

Tuomet garsiai kalbėta, kad Baškirijoje gimusio ir augusio S.Veremejenkos metamas iššūkis M.Rachimovui susijęs su vadinamųjų Kremliaus „silovikų“ bandymu perimti „Bašneft“ kontrolę.

Tačiau jau įvardiniame straipsnių ciklo „Vladimiro Putino Rusija“ rašinyje minėjome, kad kažkada populiarius Rusijos valdžios skirstymas į vadinamuosius „silovikus“ ir „liberalus“ yra ne tik netikslus, bet ir klaidinantis. Todėl verta pabandyti išsiaiškinti, kokie klanai vis dėlto stovi už šios kovos.

Jau 2003 metais S.Veremejenkos partneris (tiek kovoje prieš M.Rachimovą, tiek ir versle) buvo reideriavimu (verslo užgrobimu pasinaudojant valstybės struktūromis ir valdininkų tarnybine padėtimi) garsėjęs verslininkas Jurijus Buševas.

Tas pats J.Buševas vėliau tapo ir „Bašneft“ bylos pirmtakės, vadinamosios „Kingisepo“ bylos, kurioje iki gyvos galvos nuteistas M.Rachimovo bendražygis, buvęs Baškirijos senatorius Rusijos Federacijos taryboje Igoris Izmeštjevas, vienu tikrų ar tariamų nukentėjusių. O vėlesni I.Izmeštjevo parodymai jau virto ir kaltinimais V.Jevtušenkovui.

Tačiau dar svarbiau tai, kad dar 2003 metais S.Veremejenką nors ir netiesiogiai rėmė dabartinis Baškirijos vadovas Rustemas Chamitovas. O S.Veremejenkos brolis

Aleksandras visuomet buvo pakankamai įtakingas pareigas respublikoje užėmęs M.Rachimovo oponentas. Dar prieš 2003 metų prezidento rinkimus A.Veremejenka dalyvavo Baškirijos parlamento rinkimuose opozicijos stovykloje.

Taigi galima daryti pagrįstą prielaidą, kad tiek už visos „Bašneft“ bylos, tiek ir už kaltinimų tiesiogiai V.Jevtušenkoviui stovi būtent ši Baškirijos grupuotė. Juo labiau, kad R.Chamitovui „Bašneft“ kontrolės susigrąžinimas yra ir jo valdžios įtvirtinimo klausimas – kai kas net tvirtina, kad „Bašneft“ įtaka Baškirijoje tokia, kad net prilygsta respublikos prezidento administracijos įtakai.

Ir maža to, kad V.Jevtušenkovas visuomet palaikė kitą J.Primakovo klaną narį M.Rachimovą, pastarasis kone iš karto po pasitraukimo iš respublikos prezidento posto buvo priimtas „Sistemos“ valdomos „Bašneft“ direktorių tarybos nariu, kuriuo išbuvo iki 2012 metų vasaros vidurio.

Taip tarsi akivaizdžiai parodyta, kad „Bašneft“ ne tik realiai parduota su pačiu M.Rachimovu susijusiems asmenims, bet ir bus ankstesnio Baškirijos prezidento atrama toliau kovojant dėl įtakos respublikoje. Be to, M.Rachimovas iki šiol yra milžiniškus finansinius srautus valdančio labdaros fondo „Uralas“, kuris sukurtas už iš „Bašneft“ pardavimo „Sistemai“ gautus pinigus, tarybos pirmininkas.

Nenuostabu, kad tokia padėtis kelia rimtą grėsmę R.Chamitovo ir jo aplinkos įsitvirtinimui respublikoje, kurią beveik du dešimtmečius kone visiškai kontroliavo M.Rachimovas. Juo labiau, kad kaip tik šią vasarą M.Rachimovas ir V.Jevtušenkovo „Sistema“ pabandė mesti ir atvirą iššūkį R.Chamitovui. Baškirijos prezidento rinkimuose nusprendė dalyvauti buvęs respublikos premjeras Railis Sarbajevs.

Būtent šį pastaruju metu vienos iš „Sistemos“ įmonių viceprezidento postą užėmusį bendražygį M.Rachimovas norėjo matyti savo įpėdiniu, kai 2010 metais suprato, kad pačiam išsaugoti Baškirijos prezidento kėdės nebepavyks. Tačiau

tiek tuomet, tiek dabar jo viltys neišsipildė – ši kartą R.Sarbajevs buvo tiesiog pašalintas iš rinkimų. Tam R.Chamitovo šalininkams jėgų pakako, tačiau kylanti grėsmė tapo dar aiškesnė.

Ar tikras I.Sečino pėdsakas?

Taigi dabartinį Baškirijos valdžios klaną yra pakankamai prielaidų laikyti pagrindiniu bandymo perimti „Bašneft“ kontrolę ir asmeninio puolimo prieš V.Jevtušenkovą iniciatoriumi. Šio klanu narys S.Veremejenka nuo seno pats garsėja ypač gerais ryšiais centrinės Rusijos valdžios teisėsaugoje. Tačiau akivaizdu, kad be pagrindinių Kremliaus klanų paramos nei užsimoti tokiai kovai prieš M.Rachimovą ir jo rėmėjus, nei juo labiau mesti tokio iššūkio asmeniškai V.Jevtušenkoviui, o kartu ir J.Primakovo klanui nebūtų realu. Tad kas gi yra ta ta jėga iš pagrindinių Rusijos valdžios klanų, kuri stojo į kovą prieš J.Primakovo klaną?

Populiariausią versiją jau minėjau. Ne tik M.Chodorkovskis, bet ir nemažai Rusijos apžvalgininkų bei žiniasklaidos yra įsitikinę, kad „Bašneft“ perimti sugalvojo būtent I.Sečinas. Nuolat primenama, kad „Rosneft“ jau anksčiau domėjosi galimybe iš nusipirkti šią bendrovę iš „Sistemos“, tačiau V.Jevtušenkovas esą atsisakęs parduoti.

Norint galima būtų rasti ir kitų netiesioginių prielaidų, leidžiančių teigti, kad be I. Sečino rankos čia neapseita. Pavyzdžiui, S. Veremejenkos partneris „Mežprombank“ 2003 metais buvo tuomet už jį daug garsesnis bankininkas Sergejus Pugačiovas.

Šis kažkada artimiausio V.Putino rato žmogumi tituluotas veikėjas dabar jau iš Londono priverstas komentuoti įvykius Rusijoje ir teigti, kad joje nebeliko nei privačios nuosavybės, nei verslininkų – tik baudžiauninkai. Rusijoje S.Pugačioviui iškelta baudžiamoji byla, paskelbta jo paieška ir turto areštas už beveik 1,2 milijardo svarų sterlingų.

S.Pugačiovo likimas dar kartą paneigia mitą, kad Rusiją vienvaldiškai kontroliuoja V.Putinas ir jo draugai arba tokiais laikomi yra neliečiami.

S.Pugačiovas visuomet laikytas I.Sečino klanu nariu bet, atrodo, taip pat krito klanų kovose.

Tačiau V.Jevtušenkovo istorijoje S.Veremejenko ryšys su S.Pugačiovu negali būti laikomas patvirtinimu, kad būtent I.Sečinas visuomet stovėjo už Veremejenkų - J.Buševo - R.Chamitovo grupuotės. Mat kaip tik 2003 metų rinkimai Baškirijoje tapo S.Veremejenkos ir S.Pugačiovo verslo pasidalijimo ir visiško išsiskyrimo, kuris vėliau virto net priešišku, priežastimi. O.S.Pugačiovas ir toliau buvo laikomas I.Sečino žmogumi.

Tiesa, minėtą M.Rachimovo oponentų grupę tiek 2003 metais tiek vėliau rėmė dar vienas įtakingas Baškirijos atstovas – 2000-2004 metais Rusijos mokesčių ir rinkliavų ministro pareigas ėjęs Genadijus Bukajevas. Po to, kai R.Chamitovas tapo Baškirijos vadovu, 2012 metais jis G.Bukajevą paskyrė savo patarėju. Tačiau 2013 metais G.Bukajevas perėjo dirbti bendrovės „Rosneft“ vadovo I.Sečino patarėju.

Kažkada ypač įtakingas ir gerai informuotas Krekliui artimas polittechnologas Glebas Pavlovskis G.Bukajevą yra pavadinęs Igorio Sečino – Viktoro Ivanovo – Sergejaus Pugačiovo grupuotės atstovu. Todėl, atrodytų, kad tai – dar viena priežastis grįžti prie „I.Sečino versijos“.

Tačiau šią versiją vėl paneigtų numanomas Veremejenkų-J.Buševo-R.Chamitovo grupuotės tikslas „Bašneft“ byloje. Iš visko sprendžiant, šios bylos tikslas yra ne perduoti „Bašneft“ I.Sečino vadovaujamai bendrovei „Rosneft“, o tiesiog sugrąžinti valstybei – tiksliau Baškirijai, kur ją jau, žinoma, kontroliuotų vietos valdžios atstovai.

Beje, „Rosneft“ atstovai dabar ne tik griežtai neigia, kad ši bendrovė kaip nors susijusi su „Bašneft“ byla, bet ir tai, kad norėtų ją įsigyti, jei būtų galimybė. Tuo tarpu paprastai gerai informuotas Rusijos dienraštis „Novaja gazeta“ neseniai paskelbė, kad V.Jevtušenkovas iki atakos prieš jį jau buvo iš principo susitaręs su I.Sečinu dėl „Bašneft“ pradžios. Esą buvo likę

suderinti kainą ir mokėjimo schemas, o neišsprendžiamų nesutarimų nebuvo likę.

Abejonių, ar „I.Sečino pėdsakas“ iš tikrųjų tikras, ar yra tik kažkam patogi „dūmų uždanga“, tarp Rusijos apžvalgininkų atsiranda ir daugiau.

Prisimintas net V.Janukovyčius

Suabejojęs, kad už netikėtos atakos prieš V.Jevtušenkovą stovi I.Sečinas, „Novaja gazeta“ korespondentas iškėlė dar vieną versiją, kuri pastaruoju metu ypač populiari Ukrainoje.

Esą V.Jevtušenkovas nukentėjo dėl su Kremlimi nesuderinto „Novorosijos“ projekto rėmimo.

Šią versiją pirmasis, ko gero, iškėlė žinomas Ukrainos žurnalistas Vitalijus Portnikovas. Ji remiasi pakankamai patikimomis žiniomis apie ankstesnius (dar prieš revoliuciją Ukrainoje) artimus V.Jevtušenkovo ryšius su buvusiu Ukrainos prezidentu Viktoru Janukovyčiumi.

Ir garsios Rusijos žurnalistės Julijos Latyninos neva iš Donecko gubernatoriaus Serhijaus Tarutos išgirsta informacija, kad po V.Janukovyčiaus pabėgimo į Rusiją V.Jevtušenkovas tapo tarpininku tarp buvusio Ukrainos prezidento ir kažko Rusijoje. Ir dar nedaug kuo paremtu teiginiu, kad V.Jevtušenkovas buvo kito Rusijos oligarcho Konstantino Malofejevo „patronas“.

Visas šis į vieną suplaktas kokteilis galbūt ir skamba intriguojančiai, bet tikrai slepia per daug nesutapimų, kad būtų galima jį vertinti, kaip patikimą versiją.

Apie K.Malofejevą rašiau, kai nagrinėjau vicepremjero [Dmitrijaus Rogozino klaną įtaką agresijai prieš Ukrainą](#).

Akivaizdu, kad jis susijęs būtent su „karo partijos“ Rusijos valdžios atstovais – labiausiai, ko gero, prezidento administracijos vadovu Sergejumi Ivanovu bei „Izborsko klubu“. Tuo tarpu V.Jevtušenkovas, kaip matyti, yra ilgametis ir ištikimas J.Primakovo klanu narys.

Todėl sieti V.Jevtušenkovą su K.Malofejevu nėra jokio pagrindo. Juo labiau, kad Rusijos oligarchų „patronais“ gali būti tik specialiuųjų tarnybų atstovai. O kiti oligarchai gali būti tik verslo partneriais – ir tai dažniausiai laikiniais.

Tikėti, kad V.Jevtušenkovas, būdamas J.Primakovo klanu narys finansuotų „Novorosijos“ projektą, kai pats J.Primakovas nuo pat Krymo okupacijos bandė ieškoti būdų konfliktą užbaigti Rusijai naudingą taikos susitarimu, taip pat nėra jokio pagrindo.

Juo labiau, kad leisti savo pinigus panašioms projektams, jeigu nėra priversti valdžios, tarp Rusijos oligarchų yra pasiryžę nebent tokie fanatikai, kaip K.Malofejevas. O „Sistema“ vadovas toks niekuomet neatrodė. Taigi, net, jei ir remtų „Novorosijos“ idėją, V.Jevtušenkovas veikiau būtų pasiryžęs padėti savo ryšiais, bet ne pinigais. O jei „Sistema“ vis dėlto būtų finansavusi Donbaso teroristus, J.Primakovo klanas dabar tikrai taip aktyviai negintų V.Jevtušenkovo, kaip daro iki šiol. Be to, ne itin logiška būtų manyti, kad Kremlius nubaudė V.Jevtušenkovą, o tiesioginiam visos operacijos finansiniam ir ideologiniam rėmėjui K.Malofejevui, kaip ir visą tai pradėjusiems politikams panašių bausmių netaikė.

Bet tai nereiškia, kad seni V.Jevtušenkovo ryšiai su V.Janukovyčiumi ir „Sistemos“ savininko tarpininkavimas negalėjo Rusijos naudai būti išnaudojami net ir paties J.Primakovo – tiek iki revoliucijos Ukrainoje, tiek ir po buvusio Ukrainos prezidento pabėgimo į Rusiją.

Verta žvilgtelėti į S.Šoigu

Tad kas iš svarbiausių Rusijos valdžios klanų galėtų užtikrinti bent jau Veremejenkų-J.Buševo-R.Chamitovo grupuotės atakos prieš V.Jevtušenkovą priedangą Kremliuje ir aplink jį?

Norint tiksliai atsakyti į šį klausimą, reiktų daug gilesnių bent jau S.Veremejenkos ir R.Chamitovo ryšių Rusijoje tyrimo – viešos informacijos apie tai yra tikrai pakankamai mažai. Tačiau kai kurias prielaidas kelti galima jau dabar.

Pirmiausia panašu, kad R.Chamitovą reiktu laikyti ypač artimu Rusijos gynybos ministru Sergejui Šoigu. Yra informacijos ir apie jų asmeninę draugystę, ir R.Chamitovo karjera glaudžiai susijusi su S.Šoigu.

To kai kuriuose savo interviu neslėpė net pats R.Chamitovas.

Maža to, dabartinis Baškirijos vadovas 1999 metais su S.Šoigu kūrė net partiją „Vienybė“, kuri įnirtingai varžėsi su J.Primakovo-J.Lužkovo-M.Rachimovo-M.Šaimijevo partija „Tėvynė – Visa Rusija“.

To galbūt dar maža laikyti R.Chamitovą ištikimu S.Šoigu klanu nariu. Tačiau visos grupuotės ryšius būtent su šiuo klanu patvirtina ir tai, kad S.Veremejenka 2011 metais buvo partijos „Vieningoji Rusija“ centrinio vykdomojo komiteto vadovo Andrejaus Vorobjovo padėjėjas. Nes dabartinis Maskvos srities gubernatorius A.Vorobjovas yra ne tik S.Šoigu klanu narys, bet ir vienas artimiausių Rusijos gynybos ministru žmonių.

Tiesa, visai gali būti, kad savo kovoje Veremejenkų-J.Buševo-R.Chamitovo klanas išnaudoja ir savo buvusių ryšius su I.Sečino klanu. Regioninių klanų atstovai Rusijoje dažnai bando dėl savo interesų kovoti pasitelkdami ne vieną klaną Maskvoje. Ypač jei tų klanų interesai nesusikerta. Tačiau net ir tokiu atveju I.Sečino klanu negalima būtų laikyti atakos prieš V.Jevtušenkovą iniciatoriumi, kaip skelbia M.Chodorkovskis ir nemažai apžvalgininkų pačioje Rusijoje. Vargu, ar šis klanas taps ir „grobio“ (šiuo atveju „Bašneft“) savininku, nors tolesnėje kovoje, kuri dar toli gražu nebaigta, įvykiai dar gali pakrypti įvairiomis kryptimis.

Paties V.Jevtušenkovo vargu ar laukia ne tik M.Chodorkovskio, bet ir M.Gucerijevo likimas. Veikiausiai jis bus išteisintas, nors ir turės atsisveikinti su „Bašneft“. Iki kito nuosavybės perdalijimo, kai jėgų balansas vėl pasikeis.